

En diskursiv undersökning av målet “trygghet” i svensk politik
under finans- och flyktingkrisen

LUNDS
UNIVERSITET

Abstract

This paper sets out to study how the goal of “trygghet” is understood within Swedish politics. This is done by examining two debates from the Riksdag, one following the financial crisis in 2008 and one from the refugee crisis in 2015. By using discourse theory, more specifically, the WPR method by Carol Bacchi, the goal of “trygghet” is analysed in both policy areas. Current and historical understandings of the term are discussed to further examine how the discourse is shaped and shapes the meaning of the term. By using four questions, the material is analysed in relation to theoretical and historical perspectives. The results show that the construction of the term has many things in common and is in many ways rooted in its historical use but has also evolved. The goal of “trygghet” is essential to both policy areas but the emotional dimension of the term is given within the financial area but negotiable within migration. By comparing two policy areas the paper aims to bring a width to the understanding of “trygghet”, the financial area of politics focuses on economic equality whilst the area of migration politics focuses and understands the goal in terms of geographical “trygghet”.

Nyckelord: trygghet, flyktingkrisen, finanskrisen, diskurs, Carol Bacchi, mål, svensk politik, Zygmunt Bauman, debatt

Antal ord: 9988

Innehållsförteckning

1. Inledning	2
1.1 Syfte och frågeställning	4
2. Kontextualisering av trygghet inom den svenska politiska diskursen	5
3. Teori och metod	8
3.1 Diskursanalys	8
3.2 Metodbeskrivning - What's the problem represented to be	9
3.3 Tillvägagångssätt och material	10
4. Målet om trygghet undersöks	13
4.1 Hur förstås målsättningen om trygghet?	13
4.2 Vilka faktorer anses bidra till målsättningen om trygghet?	18
4.3 Vilka bakomliggande antagande finns om vad som leder till trygghet?	23
4.4 Vilka alternativa åtgärder utestängs givet målformuleringens koppling till dess politikområde?	27
5. Slutsatser och diskussion	29
6. Materialkällor	34
7. Litteraturförteckning	34
7.2 Elektroniska källor	35

1. Inledning

Trygghetsbegreppet har haft en central roll i svensk politisk historia. Under tidigt 1900-tal användes ordet främst inom det socialpolitiska området av socialdemokraterna. Idag används begreppet inom alla tunga politikområden, och av alla partier (Ljunggren 2015, s. 162). I denna studie kommer trygghet som begrepp, och närmare bestämt som mål, för politiken att undersökas och jämföras diskursivt inom två policyområden, migration och arbetsmarknad.

Mitt intresse för begreppet trygghet tar avstamp i begreppets breda användning, politiska implikationer och känslomässiga dimension. Trygghet är ett känsloladdat ord som saknar engelsk motsvarighet (Ljunggren 2015, s. 165). Det är en känsla som handlar om hur du mår i dig själv å ena sidan och hur din omgivning ser ut å det andra. Därför innehåller begreppet psykologiska aspekter såväl som samhällliga och materiella. Tidigare forskning på ämnet har främst intresserat sig för socialpolitik och ekonomisk politik (Andersson 2003, s. 11-19). Till skillnad från det historiska perspektivet ämnar jag att undersöka samtida politiska händelser, närmare bestämt finanskrisen och flyktingkrisen. Detta kan sammankopplas med de studier som gjorts tidigare, som framförallt fokuserat på socialpolitik och arbetsmarknadspolitik, men inkluderar en jämförelse av begreppet med avstamp i ytterligare ett policyområde, migration, som är mycket aktuellt i den samtida debatten och som kan förstås i termer av trygghet. Vidare innebär detta att den historiska bakgrunden och den samtida kontexten i vilket trygghet har formats av behöver kartläggas för att studien ska kunna analysera trygghet som diskurs. Debatter från riksdagen kommer att utgöra det primära materialet, för att fånga upp en bredare diskurs, utöver den som omsätts till konkreta policies.

Ekonomisk politik och arbetsmarknadspolitik är områden där staten vill se en hög sysselsättning men påverkas av den sammanvävda ekonomiska situationen världen över. Under finanskrisen 2008 drabbades Sverige av en ekonomisk lågkonjunktur till följd av kris i bostads- och lånemarknaden i USA (Johansson & Nord 2011, s. 29). Den ekonomiska krisen spred sig över

Atlanten och den svenska regeringen behövde ta åtgärder på en rad områden för att hantera situationen och skapa trygghet.

Migrationspolitik är även det ett område som påverkas av yttre omständigheter. Under flyktingkrisen 2015 kom 160 000 asylsökande till Sverige som en konsekvens av bland annat kriget i Syrien. Detta ledde till att regeringen snabbt behövde se över sin asylpolitik och ha en integrationsplan som kunde hantera den nya mängden inkommande (SCB, 2016). Utöver hanteringen av ett ökat antal flyktingar uppkom även frågor om intern trygghet för de svenska medborgarna liksom individuell trygghet för människor som flytt krig.

Moderniteten beskrivs av Zygmunt Bauman som en ambivalent tid (2006, s. 8). Enligt Trägårdh och Berggren ska den svenska välfärdsstaten trygga de svenska medborgarna genom en omfattande välfärdspolitik (2006). Med den historiska och samtida förståelsen för trygghet som bakgrund kommer jag att undersöka diskursen under finanskrisen 2008 respektive flyktingkrisen 2015 för att förstå hur trygghet används och förstås av politiker i respektive område. Jämförelsen ämnar att belysa likheter och skillnader i diskursen och förstå hur skiljelinjer som finns idag kan ha påverkan på hur vi förstår trygghetens roll i politiken. Den främsta anledningen till att undersöka begreppet igen är för att se om tryggheten har samma roll som på 1900-talet eller om den ambivalenta tiden som Bauman beskriver har mynnat ut i en ny slags diskurs om trygghet. Även nya skiljelinjer i politiken, såsom migrationsfrågan riktar ljus mot att diskursen kan ta andra, och nya riktningar.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med undersökningen är att jämföra diskursen inom två olika politikområdena i relation till trygghetsbegreppet. Politikområdena kommer att undersökas vid nedslag då de har uppfattats vara i kris, närmare bestämt under finanskrisen 2008 och flyktingkrisen 2015. Studiens övergripande frågeställning lyder, *hur framställs målet om "trygghet" i finanskrisen respektive flyktingkrisen i riksdagens debatter?* Finner vi olika förståelser av begreppet beroende på policyområde, eller går förståelsen om målet trygghet igen och förenar de vitt skilda områdena?

Studien ämnar att bidra till övriga studier om trygghet men även att belysa begreppets mångtydighet genom jämförelsen samt använder sig av ett diskursanalytiskt tillvägagångssätt vilket ger ett kritiskt djup till analysen. Respektive politikområde är valda då de båda är områden där trygghet uppfattas som en central målsättning. Ytterligare ett motiv till studiens upplägg är att riksdagsdebatterna som har genomförts då politikområden uppfattas i kris, vilket gör materialen och situationerna inom politikområdena mer jämförbara.

2. Kontextualisering av trygghet inom den svenska politiska diskursen

Diskursen kring begreppet trygghet idag kan endast blottläggas om vi har en förkunskap om dess historiska användning och dess kontextbundna villkor som begreppet konstruerats inom. Därför kommer detta kapitlet behandla trygghet och dess användning inom svensk politik för att kunna ge perspektiv och förankring till resultaten av studien. I det följande avsnittet, Slutsatser och diskussion, beskrivs hur begreppet trygghet används i det studerade materialet och begreppets kontext och teoretiska perspektiv diskuteras.

I *Flytande rädsla* diskuterar Bauman hur moderniteten präglas av att människor socialiseras genom rädsla och oro. Den globaliserade karaktären av vår samtid ger upphov till marknadsiering som infiltrerar kultur, politik, ekonomi och känsloliv (2006, s. 14, 87). Människor befinner sig ständigt i ett flytande tillstånd av ovisshet på grund av att lokala problem genom globaliseringen förlorat sina rumsliga gränser. Resurser lånas från en plats för att lösa problem på en annan, och därmed skapas nya problem. Det är inte givet vilka fenomen som får status som faror, problem och kriser. Faror som präglar moderniteten är produkter av sociala och mänskliga konstruktioner och att identifiera faror är likaså en konstruerande social process. Marknadsiering och individualiseringen ger upphov till en ovisshet som omsätts till rädsla som driver samhället (ibid). Därför blir frågor om trygghet, vem som ska ge den och hur, en ständig aktuell fråga, även i vår samtid.

Den moderna välfärdsstaten följer individen genom livet, och ger en universell trygghet som traditionellt varit förknippat med andra gemenskaper, såsom kyrka och familj. Den

socialdemokratiska välfärdsstaten skapar en personlig relation till medborgaren, och frigör individen från andra sammanslutningar som den varit beroende av annars (Esping Andersen, s. 28). Detta kallas för statsindividualism (Ljunggren 2015, s. 164). Välfärdsstaten förstås i detta perspektiv som ett försök till att skapa ett nytt sammanhang och trygga medborgaren från samtidens faror. Statens position förstärks när andra gemenskaper förlorar sin ställning, och merparten av medborgarna är beroende av staten, vilket antas leda till ett brett stöd för välfärdsstaten och säkra dess fortlevnad (Esping-Andersen 1990, s. 27).

Ljunggren visar att trygghet är ett känsloladdat ord, som har samhälleliga och materiella implikationer såväl som en intern känsla inom individen (2015, s. 165). När politiker använder sig av ordet trygghet knyter de an till ordets känslomässiga dimension såväl som den materiella. Det socialdemokratiska ledarna har historiskt arbetat med en intim framtoning, där ordet trygghet har haft en given plats. Den forna socialdemokratiska partiledaren Per-Albin Hansson upprättade en retorik mellan sig själv och medborgarna där förtrolighet var centralt. Genom att förmedla politik om samhällelig gemenskap och solidaritet vid sidan av en intim framtoning kan hans offentliga bild förstås som ett praktiserande av känslöarbete. Målet med detta arbete är att individen känner en stark känslomässig koppling till staten. Hansson talade om en nationell kärlek, som inneboende i varje svensk, men åsyftade snarare individens tillhörande till staten än idéer om nationell kulturell tillhörighet (Ljunggren 2015, s. 167). Relationen med staten kräver att medborgaren utför sina medborgerliga plikter, men staten förser även medborgaren med individuella fri- och rättigheter (Ljunggren 2015, s. 165), och relationen kan ses som ömsesidig och beroende. Genom användandet av känslopolitik kan ytterligare ett lager av beroende tillskrivas den socialdemokratiska välfärdsstaten, utöver det materiella välfärdsstödet.

Fortsättningsvis har andra socialdemokratiska partiledare från historien, exempelvis Tage Erlander beskrivits som i en kärleksrelation med folket. Detta går emot diskurser, där ledare ofta beskrivs som starka män, handlingskraftiga och stolta (Peterson 2018, s. 3). I Sverige har goda statsledare beskrivits som goda lyssnare, inkännande och bra på att sätta sig in i andra

människors situationer (Ljunggren 2015, s. 168). Detta har skapat ett intimitets ideal, som historisk har konstruerats ihop med begreppet trygghet.

Trygghetsbegreppet har varit centralt under hela 1900-talet inom framförallt den socialdemokratiska politiken. Från början användes det mest inom socialpolitiken, men genom att ordet började brukas som ett verb, "att trygga" kunde begreppet snabbt spillas över till andra politikområden. Idag används det inom alla tunga politikområden (Ljunggren 2015, s. 162). Andersson beskriver i sin avhandling hur trygghetsbegreppet stått i relation till, villkorats av och utmanat det övergripande målet om tillväxt inom den socialdemokratiska politiken under 1900-talet. Innan 1960-talet löd problemformuleringen inom socialpolitiken; de som hamnar utanför produktionen behöver staten ta hand om, och de behöver investeras i för att sedan åter kunna ingå i produktionen. Genom problemformuleringen förstås socialpolitik som en förlängning av tillväxtmålet. Den som står utanför produktionen behöver hjälpas och ökad tillväxt leder till trygghet. Diskursen skapade en stark åtskillnad mellan människor som kan arbeta och människor som inte kan. Den som inte var en del av det producerade samhället sågs som missanpassade då dessa inte bidrog till den samhälleliga tryggheten genom sin arbetskraft. Eran förstod socialpolitiken som produktiv (Andersson 2003, s. 122-123).

Under 1960-och 1970-talen ändrades problemformuleringen. Tillväxt sågs som källan till vissa människors utsatthet och staten hade inte endast ansvar att hjälpa medborgaren in i produktionen, utan även att skydda individen från marknadens skadliga effekter. Istället för att alla grupper ska gå direkt in i produktionen och bidra till den större tillväxten lanserar socialdemokraterna en politik som värnar om solidaritet till de grupper som inte kan vara produktiva i samma utsträckning. Alltså förflyttas socialpolitiken från att vara en investering i framtida arbetskraft till att vara skyddsriktad. Socialpolitiken ansvarar för att ge trygghet till dessa grupper och blir därför en gemensam utgift vilket utgör en konfliktlinje för politiken. Sammanfattningsvis menar Andersson att målet tillväxt villkorar målet om trygghet men trygghetsbegreppet utmanar även tillväxten som mål inom det social och arbetsmarknadspolitiska området (2003, s. 129).

3. Teori och metod

3.1 Diskursanalys

Diskursanalys bygger på en socialkonstruktivistisk och relativistisk vetenskapssyn (Winter 2000, s. 7, 11), vilket kommer att genomsyra studiens förståelse av begreppet trygghet såväl som de valda politikområdena samt vad en kris innebär. Världen görs och görs om genom våra praktiker och vårt språk som i sin tur vuxit fram inom samhällets kulturella, historiska och sociala samspel. Detta innebär att diskursen kring trygghet är kontextbundet och konstrueras genom sociala processer. Diskursen undersöks för att förstå hur den sociala verkligheten ser ut, som i sin tur ger materiella och faktiska konsekvenser för människors liv. I diskursanalys hänger de ontologiska utgångspunkterna och epistemologiska tillvägagångssätten ihop. Teori och metod är alltså sammanvävda (Winter 2000, s. 10). På grund av de diskursanalytiska teoriernas tankar om att diskurser görs och görs om, behöver vi förstå den samtida konstruktionen av ett begrepp i relation till tidigare användning. Vi behöver även få en förståelse för samhället i övrigt för att förstå hur diskursen görs möjlig inom det kulturella filtret som stänger ute vissa typer av förståelser och främjar och befäster andra. Diskursen uppfattas som ständigt i rörelse. Därmed inkluderar denna studie ett kapitel om trygghet i den svenska kontexten som innehåller historiska såväl som samtida aspekter som formar förståelsen av trygghet som begrepp.

Men vad innebär då egentligen en diskurs? Jo, sammantaget kan man förstå diskurs som uppfattningar och praktiker som finns inom olika fält och formar den sociala verkligheten som den är en del av (Bergström & Ekström 2018, s. 253, Winters 2000, s. 7). Men olika diskursanalytiska inriktningar förstår diskurs på olika vis. Laclau och Mouffe har skapat den diskursanalytiska inriktningen diskursteori, där praktik och språk ses som sammanhängande och utgör diskurser. Därför gör analytikerna inte skillnad på skriftligt material, talat, institutioner, praktiker och andra sociala normer då allt socialt konstruerat innefattas i diskursbegreppet som därmed behandlas holistiskt (Bergström & Ekström 2018, s. 260). Foucaults tankar om diskurs utgår primärt från språkets arkeologi och genealogi. Diskurser ses som en typ av utsagor som är

formulerade inom sin kontext och den sammantagna diskursen i ett samhälle ger upphov till att ordna och villkora människors liv (Winter 2000, s. 19). Denna studie fokuserar på diskursen som omger begreppet trygghet i den specifika kontexten svensk riksdagspolitik vid nedslag då politikområden uppfattats vara i kris och utgår därför ifrån en förståelse av diskurs som att verkligheten förstås och konstrueras genom språket.

3.2 Metodbeskrivning - What's the problem represented to be

Carol Bacchi, en Foucaultinspirerad teoretiker, menar att vi inte styrs av konkreta policies utan snarare av problemformuleringar (Bacchi 2020, s. 4). Hennes metod What's the problem represented to be, WPR, har uppkommit för att undersöka policydokument (Bergström & Ekström 2018, s. 271). Denna metod är anpassad för att analysera dokument producerade av politiker. Därför används hennes metod även i denna studie. Studien bygger på Bacchis tankar om hur vissa fenomen konstrueras som problem och att åtgärder som uppkommer för att lösa dem även innehåller underliggande antaganden som reproducerar uppfattningar om verkligheten. Dock är analysfrågorna omformulerade för att undersöka vilka målformuleringar, istället för problemformuleringar, samt åtgärder och faktorer som förstås som centrala för att nå målet. Fördelen med WPR-metoden i relation till andra diskursteoretiska metoder, ex diskursteori är systematiken i analysfrågorna som enkelt kan anpassas och avgränsa materialet genom att ett tema väljs. I diskursteorin riktas fokus mot konfliktdimensioner mellan olika konkurrerande diskurser vilket kräver att forskaren tar med vilka diskurser som den valda diskursen formas i relation till. Detta skulle kräva ett gediget arbete av konkurrerande diskurser vid samtliga nedslag vilket skulle vara svårt att genomföra tidsmässigt. Fördelarna med WPR är alltså ett tydligt tillvägagångssätt och dess lämplighet till det valda materialet.

Bacchi är kritisk till användningen av begreppet aktör, då detta ofta sammankopplas med föreställningar om fri vilja, handlingsutrymme och valfrihet. Istället yrkar hon studier att belysa vilken typ av aktörskap som beskrivs och framställs som möjliga handlingsvägar. Detta görs ur ett kritisk perspektiv, då handlingsmallar utgör en effekt av de diskursiva praktiker som beskrivs eller utelämnas ur ett policydokument (Bacchi 2020).

Katarina Petterson använder sig av Bacchis teoretiska grund- och analysverktyg för att undersöka målen som ligger bakom åtgärderna i policys om kvinnligt entreprenörskap i olika länder (2012, s. 9). Hon analyserar policys för att blottlägga hur initiativ är utformade och drivna av målbilder. Det som anses vara lämpliga åtgärder kommer av vilka målen med policyn är. Detta görs genom en omarbetning av Bacchis analysverktyg och en klassificering av generella mål som formar diskursen kring kvinnligt entreprenörskap i länderna i fråga. Petterson väljer att inte tillämpa alla analysfrågor som Bacchi föreslår utan avgränsar sig till de som behandlar nutiden (2012, s. 7-11). Likaså är inte alla Bacchis analysfrågor relevanta för denna uppsats då materialet innebär ett nedslag i respektive kris, och kan inte fastställa hur diskursen har kommit till över tid. Inte heller kan materialet ge svar i effekterna som kommer av målet och därför kommer denna punkt även uteslutas. De analysfrågor som kommer användas i uppsatsen fokuserar på målet om vad trygghet innebär, antagande och faktorer som finns bakom målet och hur målet kan knytas till ett specifikt politikområde.

3.3 Tillvägagångssätt och material

Diskursanalysen som tillämpas i denna studie använder sig av Bacchis analysfrågor som skräddarsys för att undersöka mål istället för problem. Politiska problem och uppfattningen om målet, alltså vad man vill uppnå istället eller som konsekvens av att ha löst problemet hänger ihop. Givet en viss uppfattning om ett problem finns även en sammanhängande målbild och tvärtom. Målet förutsätter även strategier eller faktorer som bidrar till att målet ska uppnås precis som en problemförståelse innehåller åtgärder som exponerar antaganden om hur problemet ter sig. Skillnaden i att studera mål kontra problemformuleringar är att fokuset ligger vid vad vi vill ha istället för och hur vi ska lösa, givet att problemet i materialet uppfattas som det rådande krisläget och dess följder. Att undersöka mål innebär att vi kan fånga den större bilden som diskursivt förstås som det önskvärda. Givet de eget formulerade frågorna kan studien genomföras med systematik och analysen av de två olika krisdebatterna behandlas likvärdigt men vilar på en teoretiskt grund utvecklade av andra forskare. Diskurs i sig är svårt att avgränsa, då olika meningssystem, begrepp och uppfattningar flyter samman eller är nära kopplade. Därför

kommer ett antal anförande, alltså delar av debatten, väljas ut i respektive debatt och ställas samma analysfrågor. För att få en samlad bild av diskursen, kommer de partier som förekommer ofta att väljas ut. Dock vill jag reservera att målet om trygghet innebär en avgränsning av allt bearbetat material och därför kommer andra diskurser att sällas bort trots att de utgör en del av debatterna. Med det sagt kan det påpekas att kartlägga andra diskurser inom samma material är viktigt men det får bli fokus för kompletterande studier. Dessutom illustreras poänger och slutstaser med hjälp av citat eller bilder. Utifrån frågeställningen *Hur framställs målet om "trygghet" i finanskrisen respektive flyktingkrisen i riksdagens debatter?* Har analysfrågor formulerats för att systematisera materialet och slutligen kunna svara på frågeställningen.

Analysfrågor som tillämpas på materialet:

1. Hur förstås målsättningen om trygghet i materialet?

Denna fråga syftar på att ge en bild av hur målsättningen om trygghet förstås i materialet. Den ska fånga upp där konsensus råder, likväl där åsikter går isär. Den fokuserar på hur trygghet som mål förstås och vad det innebär, där vad som ses som hinder för trygghet eller upphov till otrygghet.

2. Vilka faktorer anses bidra till målsättningen om trygghet?

Denna fråga ämnar klargöra vad materialet menar är faktorer som leder till trygghet, i form av åtgärder, förändringar och lösningar.

3. Vilka bakomliggande antagande finns om vad som leder till trygghet?

Bakomliggande antagande innebär en fördjupning av vad som implicit ingår i målformuleringen givet dess förståelser, faktorer och åtgärder. Underförstådda antaganden som följer med begreppet, lyfts fram och diskuteras.

4. Vilka alternativa åtgärder utestängs givet målformuleringens koppling till dess politikområde?

Denna fråga syftar på att synliggöra målformuleringar som just diskurser som präglar ett politikområde. Därför jämförs målen i det olika materialen med varandra för att bringa ett djup till

diskursens förankring i sin politiska kontext samt jämförs de och skillnader mellan materialen kommer tydligt fram.

Debatter som hålls i riksdagen som en följd av den uppfattade, finans- respektive flyktingkrisen har valts som material. Detta för att kunna fånga upp en bred diskurs, där anförande från partier som inte sitter i regeringen men som ändå är med och formar diskursen innefattas. Debatterna ger en bredare bild av diskursen och fångar upp även målformuleringar och åtgärder som inte antogs men som diskursen formas i relation till, och i samspel med. Vi får även ett konkret material som fokuserar på vad partierna uppfattar som faktiskt möjliga åtgärder. Detta utgjorde en fördel i relation till debattartiklar i tidningar där texten ofta är mer ideologisk och svävande. När allt är samlat i en debatt och i en och samma tidpunkt kan vi även förstå dialogen och samspelet mellan politikerna och lyfta fram olika förståelser av begreppet.. Därför utgör detta ett lämpligt material för min valda frågeställning. Debatterna som utgör materialet kommer att analyseras genom analysfrågorna, ett antal anförande väljs utifrån respektive debatt. Jag väljer anförande från olika partier som behandlar ämnet och som bedöms som representativa för debattens helhet. Därefter ställs frågorna till de valda anförandena. Sedan sammanställs resultaten från analysfrågorna och vi får en bild av vilka förståelser av trygghet som framställs. Därefter utförs samma analys av den andra debatten.

Riksdagens protokoll 2008/09:51 Onsdagen den 17 december, 5 § Arbetsmarknad och arbetsliv, s. 71- 127 (Riksdagen, hämtad: 04-04-2020).

<https://data.riksdagen.se/fil/C5A29341-067B-4658-8E92-CE2BE741E577>

Riksdagens protokoll 2015/16:8 Fredagen den 25 september, § 1 Aktuell debatt om den akuta flyktingkrisen, s. 1- 34 (Riksdagen, hämtad: 04-04-2020).

<https://data.riksdagen.se/fil/9127993E-1E07-4A1B-B596-5DA98D50EEE6>

4. Målet om trygghet undersöks

4.1 Hur förstås målsättningen om trygghet?

I följande kapitel kommer de två valda materialen behandlas utifrån hur målsättningen om trygghet förstås. Detta för att få en övergripande bild av hur målbilden ser ut i relation till trygghet inom respektive politikområde.

I debatten från 2008, som behandlar arbetsmarknad och arbetsliv kan vi finna uttalanden om vad trygghet inom detta politikområde innebär. Trygghet konstrueras i relation till sin motsats, otrygghet, som ses som något som ökat i samhället till följd av finanskrisen som har gett upphov till större ekonomiska klyftor. Detta framkommer i följande citat,

Klyftorna ökar, och otryggheten ökar. (Riksdagen 2008, anförande 91(s), s. 72).

Alltså kan vi förstå trygghet som något som ökar och minskar. Det har funnits trygghet i Sverige men under rådande förhållande minskar den och dess motsats accelererar. I denna förståelsen ses ökad ekonomisk ojämlikhet som upphovet till ökad otrygghet som i materialet behandlas synonymt med ökade klyftor.

Trygghet är något som kan skapas eller tas bort genom politiska medel och åtgärder. Vid sidan av uppfattningen och diskursen om att de ekonomiska fluktuationerna leder till trygghet och otrygghet finner jag även uppfattningen att det ligger i statens makt att genom politiska förslag såsom a-kassa och ersättning kan trygga medborgaren. Ett annat sätt att trygga människor från lågkonjunktur som uppkommer i debatten är att människor har ett jobb. Den första förståelsen illustreras nedan.

Problemet nu är att alla de som är arbetslösa går ut i en arbetslöshet utan någon ersättning från samhället. Det skapar en otrygghet i samhället, (Riksdagen 2008, anförande 93 (mp), s. 80).

Här förstås inte otrygghet som att förlora jobbet, utan främst att gå utan ersättning eller möjlighet att försörja sig. Denna förståelse uppfattar staten som en källa till trygghet. Medborgaren ska vara medveten om att i oroliga tider har staten byggt upp ett fungerande system med stöd som medborgare utan jobb kan falla tillbaka på. Därför erbjuder staten en känslomässig trygghet som tar bort ovissheten som arbetsmarknadens upp och nedgångar skapar i samhället. I nedanstående citat framkommer den andra förståelsen av hur ekonomiska klyftor ska hanteras.

“Just frågan om att hamna utanför, att inte vara behövd, att inte känna sammanhang och att vara beroende tror jag avgjorde valet 2006.” (Riksdagen 2008 anförande 94 (m), s. 83)

I ovanstående citat förstås trygghet i det svenska samhället som tillgång till ett jobb. Den som arbetar ses som en person som åtnjuter trygghet och är skonad från otrygghet så länge den befinner sig på arbetsmarknaden på något sätt. Där förstås att vara ekonomiskt beroende av statens som något inte är önskvärt och något som man vill frigöra sig från genom att få tillgång till ett jobb. Att vara beroende av marknaden istället ses då som ett annorlunda typ av beroende än beroendet av staten. Alltså finns det i materialet två olika förståelser av hur staten ska lösa otryggheten, genom välfärd eller genom att alla medborgare jobbar, i debatten följande finanskrisen. Att ha ett jobb uppfattas minska den känslomässiga otryggheten likt välfärdsprogram.

Den första förståelsen av trygghetsmålet innebär att alla i samhället skall klara sig ekonomiskt, även människorna utan jobb. Den som inte klarar sig själv ekonomiskt har alltså rätt att ta emot hjälp av staten. Den rådande finanskrisen ses som ett hot mot framförallt den grupp av människor i redan skör ekonomiskt situation då skattesänkning parad med finanskrisen riskerar att leda till en otrygghetsshock.

Den populistiska skattesänkingspolitik som i högkonjunkturen framställdes som en evig vinn- vinn-affär kommer nu att brisera i en otrygghetsshock där de ökande klyftorna kommer att bli påtaglig verklighet för sjuka, för arbetslösa och för alla som har behov av den gemensamma välfärden. (Riksdagen 2008, anförande 92 (v), s. 75.)

I citatet ovan illustreras poängen ytterligare och vi kan tolka uttalandet som att målet om trygghet är något staten ger till sina medborgare, speciellt för att skydda de med mindre ekonomiskt utrymme undan lågkonjunktorens effekter. Staten tar alltså ansvar för att skydda sina medborgare från marknadens och samhällets faror och risker, och gör medborgaren beroende av staten, som ses som dess primära skyddsnät.

Finanskrisen behandlas som en fråga med materiella och känslomässiga dimensioner, vilka påverkar landets och populationens generella välbefinnande.

Det är finanskris, och det är den näst största jobbkrisen sedan andra världskriget, än så länge. De som är unga i dag har aldrig upplevt det vi nu upplever i form av massvarsel och uppsägningar. Det är oroligt i Sverige (Riksdagen 2008, anförande 91 (s), s. 71).

Det råder lågkonjunktur vid debatttillfället 2008. Detta gör att åtgärder legitimeras då de presenteras i relation till krisläget. Det drabbar de svenska medborgarna, inte bara i form av att arbetslöshet men även genom oro. Känslan av otrygghet och de materiella omställningarna har aldrig drabbat de unga dessförinnan, och känslomässig otrygghet presenteras som något politiken behöver adressera. De åtgärder som görs ska alltså trygga medborgarna i dubbel mening, alltså materiellt och känslomässigt. De ska ekonomiskt tryggas men också känslomässigt genom att de känner att åtgärder görs för deras skull och staten har ett skyddsnät eller arbetsprogram på plast så snabbt som möjligt och tar därför bort en del av det ovissa i situationen.

Kris är också något som nämns i flyktingdebatten från 2015, där presenteras krisen som en kris för den som flyr, samt för Europas moral vid debattens början.

Det är just en kris – en kris för alla de människor som i samma stund som vi har samlats tvingas fly på grund av krig och förtryck i sina hemländer. Men det är också en kris för Europas gemensamma moral. (Riksdagen 2015, anförande 5 (mp), s. 6).

Kris formuleras som något som drabbar de som flyr samt Europas gemensamma moral i ett av anförandena. Att krisen drabbar de människor som flyr är en föga förvånande förståelse men förståelsen av den gemensamma moralen som i kris belyser hur flyktingkrisen utifrån Sveriges perspektiv ses som en gemensam angelägenhet för Europas länder, snarare än en angelägenhet som länderna ska ta ställning till själva.

I anförandet förstås ett tryggt land som ett folk inte vill migrera eller fly ifrån. Detta illustreras när ett anförande lyfter fram att Sverige har haft massutvandring tidigare i historien. Trygghet finns i Sverige idag, därför vill ingen flytta. Trygga länder definieras då som migrantdestinationer och otrygga länder blir då implicit länder där folk flyttar ifrån.

Precis som i dag var det endast ett hav som separerade föräldrar från att kunna ge sina barn en ljus framtid. Då hette havet Atlanten. Nu heter det Medelhavet. I dag tvingas ingen lämna Sverige. Vi har både fred och demokrati. I stället är det andra länder som människor tvingas bort ifrån. (Riksdagen 2015, Anförande 5 (mp), s. 6).

Att många svenskar har migrerat tidigare borde göra att vi har en moralisk plikt att ta emot människor då många svenskar en gång i tiden befann sig samma situation. Det borde även finnas en större förståelse och gemenskap med dem som är på flykt pga av den svenska historiska migrationen lyfts. Alltså menas det att det finns många likheter mellan svenska migranter under 1900-talet och de som flyr i flyktingkrisen idag. I debatten beskrivs ett tryggt land som människor migrerar till och ett otryggt land som något man emigrerar från. Det illustreras i ovanstående citat.

Trygghet finns enligt det nedanstående citatet inom Europas gränser. Men Sverige och Tyskland lyfts som specifika platser inom Europa där trygghet finns för flyktingar. Implicit nämns Grekland, och i andra delar av materialet nämns andra europeiska länder som otrygga för flyktingar men ändå adresseras hela Europa ofta som en trygg famn.

Alla som klev av på den grekiska stranden var genomvåta. Efter ytterligare fyra veckor nådde familjen slutmålet, nämligen Tyskland. Nya bilder av dem visar en helt annan

familj. Det är glada och trygga människor som nu kan börja sitt nya liv. (Riksdagen 2015, Anförande 5 (mp), s. 7).

Detta kan tolkas som att Sverige och Tyskland ses som mer europeiska och egentligen menas implicit vid användningen av Europa. Eller så kan det tolkas som att man hoppas på att andra europeiska länder ska följa Sveriges och Tysklands politik som trygga Europeiska länder inom kort. Trygghet formuleras och förstås i debatten ofta i form av geografisk trygghet och att den finns på vissa platser inneboende och ges till alla som befinner där geografiskt.

Många anförande delar uppfattningen att trygghet finns i Sverige och att den delas och omfattar de flyktingar som kommer till Sverige eller de som beviljas uppehållstillstånd. Men i följande citat flyttas fokus från mottagandet i Sverige.

Att fokusera på mottagande i Sverige eller i Europa är att negligera den stora massan nödställda i omvärlden (Riksdagen 2015, Anförande 4 (sd), s. 5).

Ibland beskrivs trygghet på en specifik plats som avgränsad till den som gjort rätt, alltså den som är född där eller som har flytt på rätt vis. Därför ska flyktingar inte åka till Sverige enligt denna uppfattningen då tryggheten inte kan ges till folk som kommer hit eller befinner sig här på fel vis. Därför läggs fokus på att skapa trygghet på geografiska platser där flyktingarna hör hemma och därför kan få tillgång till platsens inneboende trygghet.

Diskussionen ovan, som svar på första analysfrågan kan sammanfattas genom att belysa hur uppfattningen av att politikområdet befinner sig i en kris verkar göra politikerna mer benägna att ta snabbare beslut inom områdena. Detta förenar båda områdena. Dock skiljer det sig i förståelse av mål om trygghet, arbetsmarknadspolitiska debatten fokuserar på otrygghet som en följd av ökande klyftor. För att skapa mer trygghet behöver då klyftorna jämnas ut, och olika partier har olika uppfattning om hur detta bästa ska uppnås. I målet om trygghet följande flyktingdebatten förstås trygghet som geografisk och inneboende på vissa platser i Europa, däribland Sverige. Vidare finns det uppfattningar i materialet som menar på att den geografiska tryggheten är villkorad, de lyfts

fram att befinna sig legalt på en plats och att man ska ta sig in på rätt sätt. Denna uppfattning kan knytas till termen illegal och legal flykting som sätter subjektet, människan i fokus snarare än handlingen. Handlingen blir en del av personen som i sin tur blir en centralt i vem som får tillgång till tryggheten samt skiljer på handlingar gjorda av olika människor beroende på nationalitetstatus.

4.2 Vilka faktorer anses bidra till målsättningen om trygghet?

I följande stycken kommer faktorer som leder till trygghet att undersökas i respektive material. Vidare behandlas även möjliga åtgärder som uppfattas leda till trygghet av de olika partierna.

Stora inkomstklyftor lyfts i förståelsen av trygghet som en faktor som orsakar otrygghet, i debatten från 2008. I majoriteten av anförandena kan vi urskilja att ekonomisk jämlikhet ses som den främsta faktorn som leder till trygghet. Däremot går ibland uppfattningen isär kring hur politiken ska hantera ökade klyftor i samhället. En del menar att det är viktigt att få folk ut på arbetsmarknaden igen, och där program för arbetsmarknadsintegration, visstidsanställningar och snabbutbildningar föreslås som möjliga vägar för att lyckas med detta. Dessa förslag står i kontrast till de som föreslår att klyftorna främst ska jämnas ut med välfärdsstatsprogram, a-kassa och annat ekonomiskt stöd och poängterar ofta att människor som behöver sådana program inte ska svikas av samhället. Detta talas om i följande citat:

Dessutom kommer åtskilliga av dem som är medlemmar i a-kassan att upptäcka att de inte klarar av det nya hårda arbetsvillkoret och att de går miste om hela, eller stora delar av, sin ersättning. Det kommer framför allt att vara kvinnor med redan låga inkomster, av vilka många har jobbat deltid. (Riksdagen 2008, anförande 92 (v), s. 76).

I anförandet är målet om trygghet beskrivet som lågt prioriterat av den sittande regeringen då den ekonomiska krisen parad med en nedrustning av offentlig välfärd identifieras som orsaken till den rådande trygghetsbristen. Den sistnämnda poängen illustreras i följande citat där arbetskravet för a-kassan, beskrivs som orimligt och att inte ge medborgarna full ersättning porträtteras som hjärtlöst genom att peka på att detta krav specifikt drabbar kvinnor med låg inkomst. En kan även tolka in att dessa kvinnor underförstått tar hand om barn och det kan vara en bidragande faktor till

att de just jobbar deltid och inte klarar kraven vilket kan förstås som orättvist, då de visst har sysselsättning som därigenom bortprioriteras och blir klassad som mindre produktiv är ett andra jobb.

En otrygg anställning, eller anställning inom ett annat fält en löntagaren ursprungligen har varit intresserad av är som sagt ett tillvägagångssätt för att jämna ut de klyftor som växer under finanskrisen.

Jag menar, herr talman, att regeringens politik för att det ska löna sig bättre att arbeta och vara billigare och enklare att anställa fungerar. Alla som arbetar har fått mer pengar i plånboken, ökad frihet och större handlingsutrymme. Möjligheten att konsumera och stimulera ekonomin är viktig. (Riksdagen 2008, anförande 94 (m), s. 84).

Vad som mer kan tolkas ur stycket är att stimulera ekonomin och att så många som möjligt bidrar till detta även är en faktor till att jämna ut klyftorna och således öka tryggheten. För övrigt visar uttalandet på att det uppfattas som ett mervärde att få konsumera och att möjligheten till detta ökar agensen. Alltså är den ekonomiska marknaden den primära källan till otrygghet men kommer senare att generera trygghet såväl som frihet och individualitet. Faktorerna som bidrar till trygghet är i så fall låg- och högkonjunktur, och är helt beroende av att människor inom staten konsumerar samt att det går väl för marknaden i sin helhet. Med den förståelsen blir statens handlingsutrymme främst att agera arbetsförmedling och bana väg för konsumtion.

Ytterligare en faktor som lyfts fram som bidragande till målsättningen om trygghet är ledarskapet. Speciellt i krissituationer lyfts ett starkt ledarskap fram som en viktig faktor till trygghet.

Vi moderater är övertygade om att det krävs handlingskraft och ledarskap. Särskilt i kriser prövas ledarskapet. Vi behöver känna trygghet och tillit, tillförsikt och framtidstro. (Riksdagen 2008, Anförande 94 (m), s. 84.)

Vi kan känna igen beskrivningen av vilket typ av ledarskap och hur ledaren bör relatera till folket med tidigare praktiker av ledarskap inom svenska politik historia. Där ligger betoningen i hur ledaren får medborgarna och känna och ska vara lyhörda inför medborgarnas behov (Ljunggren 2015, s. 166). Ledarskapet i användning av trygghet inom den ekonomiska och sociala politiken fortsätter alltså att konstrueras som en form av känslöarbete mellan statens ledarfigur och folket.

Ledarskapet kritiserar av ett oppositionsparti i debatten från 2015. Det beskrivs som att det svenska ledarskapet sover vid ratten. Även ledarskapet och sammanhållningen i EU tas upp.

Tyvärr brister det politiska ledarskapet. Europeiska unionen är splittrad. Medlemsstaterna är splittrade likaså. I Sverige är vår statsminister märkbart frånvarande – eller kanske vi ska säga omärkbart frånvarande. (Riksdagen 2015, anförande 8 (fp), s. 11).

Det största brottet den svenska ledaren har gjort är att vara frånvarande. I relation till känslöarbetet som varit framträdande under det svenska ledarskapet är oengagemang ett stort svek mot det svenska folket. När krisen händer ska ledaren lyssna och ta kloka beslut och försäkra medborgarna om att läget är under kontroll. Genom att verka frånvarande porträtteras ledaren som en svikare mot folket, och dess gemensamma relation.

I relation till kvotflyktingar framhåller vänsterpartiet precis som många andra partier att lagliga vägar in i landet är det bästa för att lösa flyktingkrisen och trygga människorna som befinner sig på flykt. Med detta följer även att de flyktingar som kommer till Sverige befinner sig här lagligt vilket också beskrivs som en förutsättning för att ta del av den trygghet som finns här.

Det är en av de få fungerande legala vägar för flyktingar som just nu finns. (Riksdagen 2015, Anförande 5 (v), s. 10)

Kvotflyktingssystemet blir ett sätt för staten att kontrollera hur stort antal flyktingar som kommer in. Det säkerställer att människor inte har tagit sig till Sverige illegalt. Åtgärder kring gränsen

legitimeras genom att kvotflyktingssystemet är på plats och att de som befinner sig utanför Europas gränser porträtteras som mer utsatta och därmed förtjänar att tryggas av staten.

Vi talar nu om kanske över 100 000 människor som söker asyl i Sverige i år. Men bland kvotflyktingarna, det vill säga dem som är mest behövande i FN:s flyktingläger och som får en laglig väg till våra länder, tar Sverige i år bara emot 1 900. Riksdagen 2015, anförande 24 (fp), s. 26).

Deras flyktingskap legitimeras genom kvotsystemet som jag tolkar som en kontrollåtgärd som ska trygga de svenska myndigheterna från stora antal flyktingar och se till att rätt typ av flykting kommer hit. Vi kan här se likheter i migrationsfrågan och frågor om socialpolitik och ekonomisk hjälp från staten, i likhet med strategier att avreglera arbetsmarknaden och slussa arbetslösa ut till jobb kan staten minska på utgifterna och antalet i behov av hjälp av det statliga systemet. Detta förenar kvotflyktingssystemet, som även det innebär att antalet som får stöd av staten kan regleras till skillnad från att flyktingar tar sig till Sverige själva. Staten kalkylerar i båda fallen hur statens utgifter kan dras ned på samt hur staten kan minska på kostnad och ansvar gentemot individer i det långa loppet.

Det framhålls som viktigt att kunna ge permanent uppehållstillstånd till flyktingar då tillfälligt uppehållstillstånd skulle innebära en förlängd ovisshet i flyktingens liv. Det innebär även en ovisshet för Sverige som får svårare att bedöma hur länge personen i fråga ska stanna och hur samhället ska planeras.

ger permanent uppehållstillstånd till syrier i stället för att låta människor leva i ovisshet i evigheter. När människor flyr från krigets förtryck hälsar vi dem välkomna hit anförande (Riksdagen 205, 5 (mp), s. 8).

Jag tolkar detta som ett försök till att diskutera de känslomässiga aspekterna av trygghet, men i relation till arbetsmarknadsdebatten där skiljelinjen mellan partierna är hur vi ger människor trygghet handlar denna debatt snarare om hur mycket känslomässig trygghet som bör ges.

Enligt tidigare forskning finns det fler dimensioner inom förståelsen för begreppet trygghet, känslomässiga och materiella (Ljunggren 2015, s. 165). Detta kan återfinnas i båda debatterna. I debatten från 2008 lyfts tryggheten som en materiell verklighet där jobb och/eller ersättning från staten ska trygga medborgarna från krisen. Samtidigt ska medborgaren uppfatta och känna sig omhändertagna och trygga, vara medvetna om skyddsnet och arbetsmarknadsåtgärder som staten implementerar. Alltså går faktiska åtgärder och vad medborgaren uppfattar hand i hand i den svenska statens arbete med trygghet. Där behövs åtgärder från staten vara tydliga och avsändare måste vara tydlig för att åtgärden även ska trygga medborgarnas känslomässiga behov av trygghet.

I debatten från 2015 finner vi att olika geografiska platser innehar trygghet. Detta innebär att de uppfyller materiella önskningar men även känslomässiga. Dock är den känslomässiga aspekten inte lika given inom detta policyområde. Familjeåterförening och permanenta uppehållstillstånd ses som något extra generöst. Alltså kan den känslomässiga aspekten av trygghet integreras i detta policyområde och kravet om kroppslig trygghet kopplat till asylrätten är det enda som alla partier anser måste ingå i mottagandet.

För att sammanfatta diskussionen, kopplat till frågan om vilka faktorer som leder till trygghet, i debatten som följde finanskrisen ses att människor är ute i arbete samt från ekonomiskt stöd i form av a-kassa som två olika faktorer som ska skapa trygghet från ekonomiska klyftor. Att människor är ute i jobb kan innebära att de anpassar sig till marknadens behov och att visstidsanställningar ses som en lösning eller att gå in i ett nytt fält. Vidare är medborgaren producent såväl som konsument enligt denna målförståelse. Den bör producera och konsumera, båda uppfattas som samhällsplikter men det ger även ett mervärde för individen.

Ledarskap lyfts i båda debatterna, som båda kan förstås i termer av känslopolitik. Debatten från flyktingkrisen visar upp en bild av en svikande partner som är frånvarande i att ta itu med krisen och således trygga Sveriges intresse och moral.

Kvotflyktingar presenteras som en faktor för att säkerställa tryggheten för flyktingen, men innebär i praktiken även en ökad kontroll över vem och hur stort antal flyktingar som får stanna i Sverige. Detta kan jämföras med skiljelinjen i debatten om arbetsmarknadspolitik och dess skiljelinje mellan strategin jobb eller ekonomisk hjälp från staten, då kostnad och kontroll villkorar hur långt staten vill gå för att trygga individer.

4.3 Vilka bakomliggande antagande finns om vad som leder till trygghet?

Detta kapitlet ämnar undersöka materialets underliggande och implicita antaganden som trygghetsmålet och dess åtgärder vilar på.

Det yngre personerna i sammanhanget skildras som en synnerligt uppgivenhet och vilsen grupp och i behov att känna trygghet.

Det behövs investeringar för att dra nytta av Sveriges styrkor och skapa ökad trygghet för att pressa tillbaka pessimism, växande arbetslöshet och sjunkande tillväxt. (Riksdagen 2008, anförande 91 (s), s. 72).

Ett genomgående antagande i flertalet anförande är att unga utgör en speciellt riskgrupp i målet om trygghet. Inom detta politiska område lyfts ofta fram att de inte har så mycket erfarenhet av arbetsmarknaden. I kontrast till andra sociala grupper som ses som i behov av att adresseras beskrivs unga som i gemenskap med andra unga, till skillnad från kvinnor, sjukskrivna och arbetslösa som refereras som ansvariga ekonomiskt för sin familj och därmed tillskrivs en annan typ av sammanhang. Det antas att gemenskapen om än viktig för de unga kan utgöra en fara om många av de unga står utan jobb då de inte ansvarar för någon och sammankopplas med andra unga framför sammanhanget med familjen. Som samlad grupp kan de utgöra ett hot och en oro för hur de skulle vända sig mot den rådande ordningen anas mellan raderna. De beskrivs alltså som en riskgrupp men även en handlingskraftig grupp som är värd att investera i. Följande citat handlar om unga som blir varslade inom skogsindustrin. Där gruppen adresseras som en av Sveriges styrkor men även i behov av trygghet för att hålla humöret uppe.

Hemma vid vårt köksbord samlas ofta ungdomar. Alla talar nu om mörkret på arbetsmarknaden, den oro och den vilshenhet de känner inför framtiden. (Riksdagen 2008, anförande 91 (s), s. 72).

De är även en grupp där känslorbetet staten utför är central. Jag tolkar detta som att den unga gemenskapen antas ge mindre emotionell trygghet än gemenskapen äldre har med familjen. Därför behöver gruppen visshet och känslomässig trygghet från staten i högre grad.

Ytterligare antaganden om vad som leder till trygghet eller snarare vad som leder till ökad otrygghet är osolidarisk socialpolitik.

Det är nu priset för omfördelningen, från gemensam trygghet och välfärd till ökad privat konsumtion för de redan privilegierade, kommer att få betalas (Riksdagen 2008, anförande 92 (v), s. 75).

Precis som tidigare har nämnts ses detta som något som leder till ökade klyftor och därför otrygghet. Men ytterligare ett antagande bakom logiken är att ökade klyftor leder till omoral i samhället, där de med mycket pengar konsumerar för de pengarna som tryggheten kan byggas på.

I andras sys ses att vara produktiv som ett samhällsansvar men även att konsumera. Detta illustreras i följande citat.

Möjligheten att konsumera och stimulera ekonomin är viktig (Riksdagen 2008, anförande 94 (m), s. 84).

Detta utgör en intressanta iakttagelse som kan knyta an till socialpolitik och antaganden som har legat till grund för hur produktivitet och socialpolitik har formats i samklang med varandra. Dock lyfts i detta materialet även konsumtion upp som en viktig aspekt. Medborgaren bör delta i att stimulera ekonomin, ta sitt ekonomiska samhällsansvar och nedprioritera att spara och gynna sin individuella ekonomi till gagn för samhällets bästa. Att få konsumera beskrivs även som ett mervärde i sig. Detta kan sammankopplas till förståelsen av socialpolitiken under 1900-talet där

produktiviteten var det centrala ledordet för välfärdsåtgärder då tillväxt var det övergripande målet för finanspolitiken (2003, s. 129). I materialet ses arbete och produktivitet som viktigt men även medborgaren som konsument betonas. Förståelsen av medborgaren som producerande och konsumerande innebär en utveckling av synen på vad medborgaren är och vilken roll den har i att uppnå det gemensamma trygghetsmålet.

Vidare antas det att medborgaren endast kan acceptera marknaden om de blir kompenserade. Att de i grund och botten är kritisk inställda till den globaliserade kapitalistiska ekonomiska strukturen och att den endast kan godtas om staten på ett fullgott vis kan dämpa de negativa effekterna av den.

Det som var en osolidarisk och destruktiv utformning av arbetslöshetsförsäkringen är i dag ett akut hot mot enskilda människors tillvaro och mot hela samhällsekonomin.
(Riksdagen 2008, anförande 92 (v), s. 75).

Ett annat antagande bakom trygghetsmålet är att människor ska få ett jobb så snabbt som möjligt igen, och detta målet innefattar ett underliggande antagande om anställningar. Åtgärden går ut på att få ut folk i arbete men ändå lyfts vissa anställningar som mer attraktiva än andra, trots att samma anförande vill öppna för ytterligare program som ger andra typer av anställningar än fasta. Alltså alla ska ut och jobba men det finns en hierarki av anställningsformer bland de som finns på arbetsmarknaden. Detta innebär i förlängningen och i relation till trygghet att en anställning inte kan likställas med trygghet då fler och fler anställningar kännetecknas av ovisshet. Detta rättfärdigas dock genom antagandet att folk som inte är på arbetsmarknaden, såsom sjukskrivna, arbetslösa och studerande egentligen vill arbeta.

Antalet sysselsatta personer uppgick i november till 4 559 000 personer, vilket är en hög siffra. Minskningen i november förra året var 16 000 personer. Trots att sysselsättningen minskat en aning är de fasta anställningarna 93 000 fler och de tidsbegränsade anställningarna 95 000 färre i dag än för ett år sedan. (Riskdagen 2008, anförande 94 (m), s. 83).

I anförande 94 växlas det ständigt mellan att pusha på att alla ska ha jobb, oavsett anställningsgrad eller anställningsform, för att sedan antyda att fasta anställningar är mer önskvärt. Avreglering av arbetsvillkor och arbetsprogram öppnar dock upp för att företag ska kunna nyttja deltids- och visstidsanställningar i allt högre mån.

I debatten följande flyktingkrisen uttrycks åsikter som handlar om asylpolitiken. Där lyfts att enligt Dublinförordningen ska flyktingar söka skydd i det första landet de kommer till. Detta innebär i praktiken att majoriteten av flyktingarna ska söka asyl i länderna vid medelhavet. Istället väljer en del att fortsätta sin resa till nordligare länder inom Europa.

De skulle garanteras skydd där de befann sig. Var det inte krig och förtryck där de fanns skulle de få skydd. Den politik som vi hör de andra partierna prata om, den politik som har förts i Sverige och i Europa under den senaste tiden urholkar syftet med asyl.
(Riksdagen 2015, anförande 4 (sd), s. 5).

Det bakomliggande antagandet blir att människor på flykt som har tagit sig till Sverige genom Europa har gjort så felaktigt. Att de har lurat eller inte respekterat asylsystemet och tagit sig från land till land olagligt. Detta står i skarp kontrast till EU-medborgares rätt att röra sig fritt inom EU:s gränser. Olika medborgare har olika rätt att röra sig inom Europa, där all förflyttning gjord av en flykting är felaktig och där EU-medborgarens migration och rörelsefrihet är oproblematisk och avpolitiserad.

En annat bakomliggande antagande i materialet från 2015 är den om tryggheten som kommer med att erbjuda permanent uppehållstillstånd. Detta antas att leda till trygghet för flyktingarna som genom tillståndets permanenta karaktär får samma geografiska trygghet som de svenska medborgarna. Dock innebär uppehållstillståndet inte samma rättigheter och skyldigheter som ett medborgarskap. Vi kan ifrågasätta om det är endast är Sveriges geografiska trygghet man söker sig till. De generös rättigheter och tryggheten som följer med medborgarskapet är något som inte ges automatisk tillgång till.

Sammanfattningsvis blottläggs de bakomliggande antaganden till målet om trygghet handla om unga som riskgrupp, att alla medborgare i form av konsumenter och producenter ansvarar för trygghet samt att det finns antagande kring att medborgaren i grund och botten förhåller sig kritisk till det ekonomiska systemet. Vi kan även konkludera att flyktingen kan förflytta sig på fel sätt inom Europa men att detta inte gäller europeiska medborgare. Flyktingen blir genom sina handlingar i sig själva illegala men denna benämning gäller endast människor på flykt. Avsaknaden av rätt medborgarskap eller att ha ett överhuvudtaget öppnar upp för att bli illegal som person. Vidare är uppehållstillstånd och rättigheterna förhandlingsbara och präglas av viljan att ge trygghet till flyktingen eller att kunna villkora tryggheten genom att erbjuda tillfälligt uppehållstillstånd. Medborgarskapet som innebär den största tryggheten är dock inte aktuell att erbjuda eller förhandla om.

4.4 Vilka alternativa åtgärder utestängs givet målformuleringens koppling till dess politikområde?

Detta kapitlet undersöker alternativa åtgärder genom att byta ut målförståelserna i respektive debatt med varandra. Detta ska visa hur målformuleringen leder till att vissa typer av åtgärder ses som användbara och att målförståelsen ger ett visst perspektiv på politiken och utestänger andra alternativa åtgärder och strategier och målförståelser.

Målet om trygghet förstås i debatten följande flyktingkrisen som en geografisk trygghet, att befinna sig lagligt i Sverige och därmed tillgås tryggheten. Det är även en fråga om trygghet och kontroll för de svenska myndigheterna som tryggar resurser genom att använda sig av kvotflyktingssystemet. I materialet från debatten följande finanskrisen ses målet om trygghet utifrån ekonomiska termer, där ökade klyftor antas leda till otrygghet där jobb och/eller ekonomiskt stöd kan dämpa oron hos folket.

Vilka alternativa åtgärder kan tänkas uppkomma om vi byter ut målformuleringen i respektive material med den andres? Det vill säga, vilka åtgärder skulle kunna uppkomma om trygghet förstås

i termer av ekonomisk jämlikhet, jobb och ekonomisk välfärd, och vilka åtgärder skulle kunna uppkomma om arbetsmarknad och arbetslivsdebatten förstod målet om trygghet utifrån termer av geografisk trygghet? Jo, det andra materialets målförståelse skulle i flyktingdebatten kunna ge upphov till att flyktingar skulle ses utifrån ett producent och konsumentperspektiv. Det skulle ses som viktigt att flyktingar som kommer in i Sverige inte lever på mindre resurser än svenska, då ökade klyftor ses som källan till otrygghet. De hade lagts mycket vikt vid flyktingen som en deltagare på arbetsmarknaden, att anpassa sig till marknadens behov som flykting och att delta i samhället genom arbete. Vidare hade de som inte kan få ett jobb givits ekonomisk ersättning för att inte känna sig oroliga ekonomiskt och den känslomässiga tryggheten som kommer av att känna sig trygg materiellt hade setts som en plikt av staten att ge de nyanlända. Flyktingen hade behövt ta sitt samhällsansvar som producent såväl som den konsument den utgör. Stimulera och delta i ekonomin, vilket hade antagit stärka denne som person och individ.

Den målförståelse som utgås från i flyktingdebatten, målet om geografisk trygghet och kontroll för myndigheter att kontrollera de söker trygghet hade kunnat få följande effekter om den tillämpats i förståelsen om arbetsmarknad och arbetsliv. Under finanskrisen hade färre åtgärder kunnat tagits, då Sverige jämförelsevis inte drabbades lika illa som andra länder. Då geografisk plats är central för denna trygghetsförståelse kanske medborgare skulle uppmanas att stanna där de är geografiskt trygga eller flytta till där det är bättre. Detta hade kunnat ta sig uttryck genom att människor uppmuntras att flytta till jobb, alternativt flytta till ställen med lägre boendekostnader om de mottar ekonomiskt stöd. Vidare hade mer betoning lagts på kontroll av vilka som får tillgång till den tryggheten och därmed skydda resurser, möjligtvis hade debatten lagt vikt vid hur myndigheter kan få ner antalet personer som söker sig till a-kassa och liknande. Detta hade kunnat resultera i, likt flyktingdebatten i diskussioner om hur människor kan vara arbetslösa på rätt sätt och därmed kvala in som förtjänade av ekonomiskt stöd eller inte. Att göra fel som arbetslös skulle relatera till att du som person är fel och det får effekter på din status i relation till din geografiska plats.

Sammanfattningsvis kan vi se genom att applicera målförståelsen av en debatt på ett nytt politikområde att flyktingdebattens målförståelse präglas av tankar på exklusion och att villkora tryggheten. Detta står i skarp kontrast till debatten följande finanskrisen som utgår ifrån att alla har

gemensamt ansvarar för att hålla ekonomin vid liv och staten har i ansvar att trygga och stärka människor. Där en debatt präglas av kontroll och exkludering, präglas den andra av inkludering och gemenskap.

5. Slutsatser och diskussion

I denna studie har trygghet som begrepp, och närmare bestämt som mål, för politiken undersökts och jämförts diskursivt inom två policyområden, migration och arbetsmarknad. Som metod har Bacchi's metod WPR använts och begreppet trygghet har studerats utifrån material från två riksdagsdebatter som hållits i samband med finanskrisen 2008 och flyktingkrisen 2015. I detta avslutande avsnitt ges en sammanfattning av resultaten för valda analysfrågor följt av en allmän diskussion av resultaten i relation till den svenska politiska kontexten kring trygghet.

1. Hur förstås målsättningen om trygghet i materialet?

Den första frågan kan sammanfattas med att krisen, som båda debatterna utspelade sig vid legitimerar besluten och åtgärderna som tas då målet om trygghet blir centralt då otrygghet och förändringar till följd av krisen ses som något politiker behöver adressera och hantera. Vidare förstås trygghet som ekonomisk jämlikhet i debatten följande finanskrisen och geografisk trygghet betonas i krisen följande flyktingkrisen.

2. Vilka faktorer anses bidra till målsättningen om trygghet?

I denna analysfråga tas kvotflyktingssystemet upp som en tänkbar åtgärd för regeringen att vidta, detta innebär en förflyttning av krisuppfattningen, från en kris för flyktingen till en kris för flyktingmottagandet som behöver tryggas och för att få kontroll över situationen. I debatten i samband med finanskrisen föreslås olika åtgärder till minskade ekonomiska klyftor upp. En som syftar till att fler ska ut i arbete genom att erbjuda olika tillfälliga anställningar och arbetsprogram och en som ser ekonomiskt stöd från staten som en tryggande åtgärd.

Ledarskap lyfts fram i samtliga debatter, som båda kan förstås i termer av känslopolitik. Debatten från flyktingkrisen visar upp en bild av en svikande partner som är frånvarande i att ta itu med krisen.

3. Vilka bakomliggande antagande finns om vad som leder till trygghet?

De bakomliggande antaganden som uppkommer, alltså det som ter sig mer implicit handlar om unga som riskgrupp och i större behov av känslomässig trygghet då deras gemenskap inte har samma tryggande effekt som andra grupper. Vidare ses medborgarna som konsument och producenter, och dessa roller innebär ett viktigt samhällsansvar. Vi ser i flyktingdebatten antaganden om hur den geografiska tryggheten är svåråtkomlig för flyktingen vars migration kan ta sig uttryck på rätt eller fel sätt. Avsaknaden av rätt medborgarskap eller att ha ett överhuvudtaget öppnar upp för att bli illegal som person. Den känslomässiga tryggheten är inte förhandlingsbar i denna debatten, vilket står i kontrast till debatten om arbetsmarknad och arbetsliv.

4. Vilka alternativa åtgärder utestängs givet målformuleringens koppling till dess politikområde?

Med denna analysfråga kan vi genom att applicera målförståelsen av en annan debatt på ett nytt politikområde se att flyktingdebattens målförståelse präglas av tankar på exklusion och att villkora tryggheten. Detta står i skarp kontrast till debatten följande finanskrisen som utgår ifrån att alla gemensamt ansvarar för att hålla ekonomin vid liv och staten har i ansvar att trygga och stärka människor genom de ekonomiska åtgärder. Där en debatt präglas av kontroll och exkludering, präglas den andra av inkludering och gemenskap.

Hur framställs målet om "trygghet" i finanskrisen respektive flyktingkrisen i riksdagens debatter?

Detta utgör studiens övergripande frågeställning, i relation till att politikområdena uppfattas som i kris under de två debatttillfällena gör detta som sagt att åtgärder legitimeras. Men enligt Bauman och även Bacchi är vad som definieras som problem och kris en del av sociala processer och är inte givna utan en produkt av konstruerade och diskursiva processer (Bauman 2006, s. 13, Bergström & Ekström 2018, s. 271). Bauman menar till och med att en kris i det moderna samhället alltid är övergående. Den fyller endast våra medvetande till nästa kris kommer (2006, s. 13). Utifrån dessa

teoretiska utgångspunkterna kan vi betrakta finans- och flyktingkrisen som socialt definierade kriser, vars konstruktion som kriser ligger i hur vi behandlar och uppfattar dessa politikområdena. Vi kan konkludera att de är områden som betraktas som viktiga och att de när de genomgår förändringar uppfattas som farliga kriser i vårt diskursiva medvetande. När åtgärder legitimeras till följd av en kris snabbar detta på förändringen av samhället. Åtgärder som ska trygga människor i en tid av ovisshet leder ofta till förvirring och otrygghet längre fram, då stora åtgärder kan innebära omställningar för individen (Bauman 2006, s. 14, 87). Detta teoretiska perspektiv kan exemplifieras genom införandet av kvotflyktingssystemet, när många flyktingar redan flytt och nått nordliga Europa belutar staten om att flyktingar som söker om asyl på plats ska prioriteras. Alltså upplevs åtgärden för den som flyr som ännu en omställning.

I debatten om arbetsmarknad och arbetsliv används samhälle och stat synonymt. Speciellt de partier som anser att ekonomiskt stöd från staten ska vara en självklar källa till trygghet ser staten som den primära delen av samhället och dess trygghet. Detta enligt Esping Andersen frigör individen från andra samhällsliga och sociala gemenskaper som den inte är beroende av i samma utsträckning av (Esping-Andersen 1990, s. 28). Staten tar den känslomässiga plats som hade kunnat tas av till exempel familjen. Detta innebär att samhället individualiseras samt att medborgarna är beroende av staten. Finanskrisen används för att legitimera beroendet ytterligare då åtgärderna inte är tillfälliga utan permanenta och innebär att trygghetsansvaret läggs på staten i ännu högre utsträckning. Detta cementerar statens ställning ytterligare.

Ljunggren menar att trygghet inom den svenska kontexten har materiella såväl som känslomässiga dimensioner (Ljunggren 2015, s. 165). Denna uppfattning av ordet har genomsyrat analysen och undersökningen i denna studien då politiker i debatten från finanskrisen ofta talar om att känna trygghet såväl som att ha ekonomisk trygghet. Därför är den politiska kommunikationen viktig ur ett känslomässigt perspektiv då medborgarna behöver uppleva sig tryggade för att trygghet som det förstås kontextmässigt ska uppnås. I debatten följande flyktingkrisen är den känslomässiga aspekten av ordet med i debatten men har inte en given plats som något som staten är förpliktad att uppfylla. Den känslomässiga aspekten av trygghet görs främst och är förpliktad gentemot

medborgare, alltså inte alla som är i kontakt med den svenska staten. Även asylutförningen som en del av migrationspolitiken, vars betoning ligger vid kroppslig trygghet snarare än känslomässig kan spela in i att förståelsen av trygghetsbegreppet skiljer sig på den punkten i respektive politikområde.

Den svenska socialdemokratiska politiken har länge använt sig av ordet trygghet då den förmedlar känslopolitik och ledaren och staten skapar en intim relation till medborgaren (Ljunggren 2015, s. 166). I båda materialen lyfts ledarens roll fram på sätt som kan tolkas som praktiker av känslopolitik. I migrationsdebatten beskrivs ledaren som oengagerad och därmed sviker denne medborgarna i relation till den rådande krisen. Detta uppfattas som ett svek mot den intima relationen som är uppbyggd emellan vilket oppositionspartiet kritiserar. Detta kan tolkas som att känslopolitik är det diskursivt rätta sättet att föra politik i Sverige och att andra positioneringar görs svåra att inta. Intimitetsidealet gentemot folket, som beskrivs som en del av den svenska historiska kontexten kopplat till ordet (Ljunggren 2015, s. 168), men återfinns idag inom båda politikområdena.

Andersson menar att tillväxt har villkorat målet om trygghet men trygghetsbegreppet även utmanat tillväxten som mål inom det social- och arbetsmarknadspolitiska området under 1900-talet (2003, 129). I debatten följande flyktingkrisen presenteras krisen något som drabbar flyktingen. Men under debattens gång så kommer det fram underliggande antaganden som ser frågan i ett bredare perspektiv och med en annan krisförståelse. Krisen och målet om trygghet handlar snarare om hur staten kan återfå kontroll över mottagandet för att trygga de svenska myndigheterna och skydda Sverige från överbelastning och från ett för stort antal flyktingar. Den underliggande förståelsen har alltså flyttats från flyktingkris till flyktingmottagningskris och således handlar målet om trygghet främst om hur staten ska bibehålla kontroll och bibehålla intern trygghet. Därför har krisen delvis gjorts om till en socialpolitisk fråga där resurser och myndigheternas roll är central i hur målet om trygghet ska utformas. Denna förståelse känns igen ifrån den socialpolitiska utformningen av trygghetsmålet som Andersson beskriver. Även debatten följande finanskrisen uppvisar slitningar i hur mycket ekonomiskt ansvar staten ska ta gentemot medborgarna.

Den socialpolitiska debatten som beskrivs av Andersson under 1900-talet där medborgaren förstås som producent å ena sidan, men bör även skyddas från marknadens negativa effekter å den andra återfanns även i debatten från finanskrisen (ibid). Diskursen om att bidra till samhället genom att producera fortlever alltså, såväl som uppfattningen att det behövs alternativa försörjningsmedel för de individer som marknaden slår ut. Dock ser vi en utveckling av medborgarens roll där den beskrivs som producent såväl som konsument, och båda dessa aspekter utgör ett samhällsansvar. Detta utgör en utveckling av begreppets historiska implikationer som innebär att medborgarna uppfattas beroende av, såväl som ansvariga för, den gemensamma marknaden. Möjligtvis hänger denna utveckling ihop med det mervärde som konsumtion och individualism tillskrivs i materialet.

Slutligen innebär målet om trygghet i respektive debatt, i många olika aspekter och faktorer. Även om det finns aspekter där politikområdena går isär finns många gemensamma beröringspunkter och vi kan se att målet om trygghet fortsätter att göras och göras om i den svenska politiken.

6. Materialkällor

Riksdagens protokoll 2008/09:51 Onsdagen den 17 december, 5 § Arbetsmarknad och arbetsliv, s. 71- 127 .

<https://data.riksdagen.se/fil/C5A29341-067B-4658-8E92-CE2BE741E577> hämtad: 04-04-2020.

Riksdagens protokoll 2015/16:8 Fredagen den 25 september, § 1 Aktuell debatt om den akuta flyktingkrisen, s. 1- 34.

<https://data.riksdagen.se/fil/9127993E-1E07-4A1B-B596-5DA98D50EEE6> hämtad: 04-04-2020.

7. Litteraturförteckning

Andersson, Jenny, 2003, Mellan tillväxt och trygghet: idélinjer i socialdemokratisk socialpolitik under efterkrigstiden, Ekonomisk-historiska institutionen., Avhandling., Uppsala universitet.

Bacchi, Carol, 2010. "Foucault, Policy and Rule: Challenging the Problem-Solving Paradigm." Aalborg: Institut for Historie, Internationale Studier og Samfundsforhold, Aalborg Universitet. FREIA's tekstserie; No. 74.

Bauman, Zygmund, 2006, *Flytande rädsla*, Daidalos, Riga.

Berggren, Henrik, Trägårdh, Lars., 2006. *Är svensken människa? gemenskap och oberoende i det moderna Sverige*, Norstedt, Stockholm.

Bergström, Göran., Boréus, Kristina., 2018. Tre diskursanalytiska inriktningar i Bergström, Göran., Boréus, Kristina (red.), *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur.

Ljunggren, Jens, 2015, *Den uppskjutna vreden*, Nordic Academic Press, Lund.

Peterson, Helen., 2018. From “Goal-Orientated, Strong and Decisive Leader” to “Collaborative and Communicative Listener”. *Gendered Shifts in Vice-Chancellor Ideals, 1990–2018*. Gothenburg University.

Petterson, Katarina., 2012. Support for women's entrepreneurship: a Nordic spectrum. I *International Journal of Gender and Entrepreneurship*, Vol. 4 No. 1, pp. 4-19.

Winter Jørgensen, Louise., P., 2000. *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.

7.2 Elektroniska källor

Bacchi, Carol, 2020. *Conceptions of “agency”*.

<https://carolbacchi.com/2020/01/31/conceptions-of-agency/>. hämtad: 01-05-2020.

Statistiska centralbyrån, 2016. *Det stora antalet asylsökande under 2015 ökade inte flyktinginvandringen nämnvärt*.

<https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning/befolkningens-sammansattning/befolkningsstatistik/pong/statistiknyhet/asylsokande-grund-for-bosattning-utlandsk-bakgrund-medborgarskapsbyten-adoptioner-hushallsstatistik-och-medellivslangder-2015/> hämtad: 14-05-2020.